

Heelkundige geschiedenis

Acta chir belg, 2006, **106**, 267-274

Prof. Dr. Joseph Sebrechts: “primus inter pares”

E. Sebrechts

Dienst Heelkunde, A.Z. Jan Portaels, Vilvoorde, België.

"Brugge bezit veel kunstschaten uit de vorige eeuwen, doch de levende schat van Brugge is zeker professor Sebrechts" ⁽¹⁾. Met deze woorden eerde Koningin Elisabeth de chirurg, met wie ze nauw samenwerkte in het Belgische Rode Kruis. (Fig. 1). Enkele weken later, op Pasen 28 maart 1948, overleed Joseph Sebrechts door bloedende slokdarmvarices ten gevolge van een levercirrose na hepatitis. Op de leeftijd van 63 jaar, na een hectisch doch ascetisch leven, legde hij plots het werk neer op de avond voor Palmzondag, nam afscheid van patiënten en medewerkers, en ging naar huis. Na een massieve bloeding vroeg hij om de laatste sacramenten, en stierf nadat hij de ganse Goede Week thuis verzorgd werd door zijn assistenten en verpleegsters. Zijn dood was onverwacht: tussen twee operaties door gaf hij soms bloed over, doch hij verborg alles tot het bittere einde om zijn naasten niet nodeloos te verontrusten. Hij stierf zoals hij geleefd had: kalm, alleen bezorgd om zijn patiënten, moedig, vol vertrouwen en diep gelovig.

Op 2 april 1948 kreeg hij een prinselijke uitvaart. Zes assistenten droegen de kist van zijn huis naar de St.-Salvator kathedraal, met duizenden rouwenden van alle rang en stand verweesd achtergebleven in de regen langs het parcours, en met op de achtergrond het rouwende galmen van de

Fig. 1

Koningin Elisabeth van België met Dr. J. Sebrechts tijdens inspectie van Rode Kruis afdelingen in Brugge (september 1939). De heer aan de linkerkant is Henry Baels, Gouverneur van West-Vlaanderen, vader van de toekomstige tweede vrouw van Koning Leopold III.

triumfklok vanuit de Halletoren. De term “zeebrechten” was immers in West-Vlaanderen synoniem geworden voor “opereren” ⁽²⁾, en in de volksmond was hij een legende geworden.

Brugge had zijn bekendste burger verloren. Het uurwerk in de gevel van de Minnewater kliniek viel stil op de dag van het overlijden, en werkte sindsdien nooit meer.

De stad veranderde na zijn dood de Gasthuisstraat aan het Minnewater in Prof. Dr. J. Sebrechtsstraat, “gelet op de uitzonderlijke verdiensten van wijlen professor Sebrechts, wiens hoge menslievendheid bij de Brugse bevolking steeds in dankbare herinnering zal blijven voortleven”. De prachtige tuin van zijn patriciërswooning welke bezocht werd door Koningin Elisabeth en door Prinses Joséphine-Charlotte werd het stadspark “Hof Sebrechts” met een gedenkplaat, geschonken door de familie om voorbijgangers te herinneren aan de bekende stadsgenoot. In de hal van het AZ Sint-Jan staat zijn

Fig. 2

Bronzen buste van Dr. Sebrechts in het A.Z. Sint-Jan.

¹ Zie PANNIER, 1985

² Zie DE WOLF, 1942

Fig. 3

Zuster Angèle, hoofdverpleegster, met de houten deur, Zuster Dominique, en Dr. Sebrechts

borstbeeld in brons (Fig. 2), en een oude deur waarop de assistenten jarenlang hun naam brandden (Fig. 3) wordt er bewaard als kostbaar aandenken aan “de school van Sebrechts” ⁽³⁾. Bij zijn overlijden waren er dertien assistenten in opleiding.

Het Leven van Joseph Sebrechts.

Joseph Sebrechts werd geboren op 11 februari 1885 in Willebroek als benjamin van zes kinderen. Zijn vader was notaris te Mechelen doch werd verlamd toen zijn zoontje vijf jaar oud was, om te overlijden in 1895 zodat zijn echtgenote er alleen voor stond, te meer daar de oudste dochter kloosterzuster werd. Zijn overgrootvader Corneille Sebrechts behaalde de gouden medaille voor verloskunde in 1793, en ook een andere overgrootvader was geneesheer. Jozef groeide op in een zeer religieuze familie: een zus en vier tantes waren lid van de Zusters van Liefde, en vulden hun dagen met de verzorging van wezen, krankzinnigen of ongeneeslijk zieken.

Joseph groeide op in een fascinerende “fin-de-siècle”, met de ontdekking of invoering van elektriciteit, radioactiviteit, X-stralen, radio, motorfiets, auto, vliegtuig, helikopter, metro, tram, atoom, relativiteitstheorie, neon, gloeilampen, aluminium, Kodak, film, grammofoon, luchtband, balpen, stofzuiger, naaimachine en, last but not least, Belgisch Kongo. Tijdens de Wereldtentoonstelling van 1900 in Brussel was hij de enthousiaste gids voor de hele familie.

Als kind viel hij op door zijn aangenaam karakter, opofferingsgeest, en technisch vernuft. Zo verbaasde hij iedereen door het ouderlijk huis te voorzien van een elektrisch werkend rolluik met een zelf gebouwde inductieklos, en door kwaliteitsfoto's te maken met een camera van eigen maaksel. Dit talent bleek later van onschatbare

waarde voor zijn heelkundige techniek en voor de ultramoderne inrichting van thuispraktijk en ziekenhuis ⁽⁴⁾. Het “kader van Sebrechts” om de expositie van de buikinhoud te vergemakkelijken tijdens een heelkundige ingreep is nog steeds in gebruik.

Hij werd opgevoed in francofone scholen ⁽⁵⁾ te Mechelen, Gent (St. Barbara) en Aalst, en haalde er uitstekende cijfers. Als dertienjarige zocht hij de broeders van de Orde van Scheut op, doch werd geweigerd daar hij te zwak leek voor de zware missie naar China. Als vijftienjarige trok hij met twee kameraden op reis naar Rome om er de paus te zien. Met een “Motosacchoe” (voorloper van de Motocyclette), gekocht met geld dat hij na veel aandringen kon lenen van zijn zus, trok hij later via sluiptwegen naar Leuven, waar hij in 1908 met grote onderscheiding tot doctor in de geneeskunde promoveerde. Hij bleef er nog één jaar als assistent op de heelkundige dienst bij Professor Théophile Debaisieux, vooraleer op studiereis te gaan naar Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk.

Eind 1909 verhuisde de vierentwintigjarige Joseph met zijn jongste zus Eulalie naar Brugge, na overleg tussen zijn geliefde Professor Debaisieux en de Sœurs Augustines de Meaux, die in 1905 uit Frankrijk naar Brugge gevlucht waren toen de wet van Combes de scheiding tussen Kerk en Staat oplegde. Toen dokter Sebrechts als jonge goed opgeleide chirurg te Brugge toekwam bleek hij alras de juiste man op de juiste plaats op het juiste moment te zijn.

Na de ongebreidelde bloei van het “Venetië van het Noorden” tijdens het bewind van de Bourgondiërs, braken daar rond 1850 de eerste voedselrellen in de jonge Belgische natie uit, en kreeg Brugge de titel van “armste stad van Vlaanderen”. Voor het eerst sinds de Middeleeuwen was er hongersnood met cholera en tyfus, door de economische én agrarische crisis, met in Brugge daarenboven ook de teloorgang van de kantnijverheid.

³ Een van de laatste assistenten was zijn vierde zoon Paul, wijlen U.S. Navy Captain, die verder specialiseerde aan de Mayo Clinic in Rochester, Minn., diensthoofd colorectale chirurgie werd aan het U.S. Naval Hospital te San Diego, toen het grootste ziekenhuis ter wereld, en Professor of Surgery was aan de University of California.

⁴ Voorbeelden hiervan zijn centrale verwarming, elektriciteit, de eerste koud-warm mengkraan (naar eigen ontwerp, tot verbazing van de lokale loodgieter), waterleiding met grondwater, en een omgebouwde autoclaaf welke dienst deed als perspomp voor de autobanden.

⁵ Toen was het Frans de officiële taal, en de enige die toegelaten werd in middelbare scholen en universiteiten, zelfs in het Nederlandstalige landsgedeelte! Dit werd bij wet veranderd vanaf 1930.

Baudelaire had het over “een spookstad, een mummiestad”. Toen Georges Rodenbach in 1892 met zijn roman “Bruges la Morte” de stad terug internationaal in de belangstelling bracht, was de levensstandaard in werkelijkheid reeds flink gestegen. Men restaureerde volop publieke gebouwen in neogotische stijl, terwijl de bouw van de haven van Zeebrugge en van het zeekanaal juist werd aangevat. Het was een levendige provinciestad met veertigduizend fiere inwoners, waaronder een belangrijke Engelse kolonie die tennis en voetbal introduceerde. Het openbare leven begon aarzelend te vervlaamsen na de dood van de beroemde Brugse dichter Guido Gezelle. Het toerisme begon te ontluiken dank zij het zeldzaam bewaard gebleven middeleeuws karakter ⁽⁶⁾.

Ondertussen werd moderne chirurgie mogelijk dank zij de ontwikkeling van anesthesie en aseptis, en op het einde van de negentiende eeuw kende ze een explosieve groei. Zo werd de eerste geslaagde operatie voor een geperforeerde appendicitis in 1885 gedaan, het geboortjaar van Sebrechts ⁽⁷⁾. Na het ontstaan van de Société Belge de Chirurgie in 1892 was er eindelijk sprake van statusverhoging en van maatschappelijke erkenning voor de chirurg. De kwakzalvers die opereerden op het marktplein verdwenen na de eeuwwisseling van het toneel.

Joseph Sebrechts diende meer dan zes maanden te wachten op zijn eerste patiënt, daar hij enkel chirurgische pathologie wilde aanvaarden. Ondertussen bouwden de zusters de Sint-Jozefskliniek, later “de kliniek van Sebrechts” genoemd, welke haar deuren opende in 1910. Het werd al snel duidelijk dat de instelling de toevloed van patiënten niet kon verwerken. Zijn alleenstaande moeder was de wanhoop nabij, volgens haar oudste zoon: “Louis, het is ongelooflijk hoeveel geld ons Jefke mij kost. Ik zou een bos moeten verkopen. Als meerderjarige, wat denkt gij daarvan?”.

In 1912 werd Sebrechts ook benoemd als adjunct-chirurg in het Sint-Janshospitaal ⁽⁸⁾, waar hij vijf jaren later diensthoofd chirurgie werd. Vijftien jaren later volgde de benoeming tot hoofdgeneesheer, toen hij het aantal ingrepen dat jaarlijks in Brugge gedaan werd reeds meer dan vertienvoudigd had, samen met zijn “stafchef” zuster Angèle. Een krant vermeldt een indrukwekkend aantal van 1430 operaties op 139 opeenvolgende dagen ⁽⁹⁾. Misschien had hij even weinig slaap nodig als Napoleon? Van het verouderde provinciehospitaal met de wereldbepaalde schilderijen van Memling die hij zo graag aan vreemde bezoekers toonde, maakte hij op enkele jaren een postuniversitair centrum van eerste rang. De heelkundige resultaten waren spectaculair: zo kon hij bijvoorbeeld in 1930 een reeks voorleggen van 243 laparotomies voor gerupte extra-uteriene zwangerschap, met autotransfusie van bloed, en zonder mortaliteit ⁽¹⁰⁾.

Ondertussen werden hospitaal én kliniek continu uitgebreid en gemoderniseerd, volgens zijn gedetailleerde plannen. Hoogst ongelukkig omdat hij geen nieuwbouw kon bekomen, verhuisde hij de heelkundige afdeling van het Sint-Janshospitaal in 1935 naar de vernieuwde Minnewater kliniek, welke in 1940 gebruikt werd als militair hospitaal. De burgerlijke autoriteiten konden jarenlang amper overtuigd worden om over de brug te komen met fondsen, daar ze in de vorige eeuw steeds dienden te sparen om voorbereid te zijn op een eventuele nieuwe ramp. Ook werd de explosieve groei van het hospitaal volgens hen veroorzaakt door één enkele persoon, en stond deze groei niet in verhouding tot de noden van de lokale bevolking ⁽¹¹⁾. In zijn drang naar perfectie gaf Dr. Sebrechts zelf fortuinen uit aan chirurgische instrumenten. De ongebruikte werden na zijn dood geschonken aan de Universiteit van Lovanium in Belgisch Kongo. Professor Paul Hennebert vermeldt later het geval van een jong meisje ⁽¹²⁾ wiens been 17 cm verlengd werd met behulp van een van deze instrumenten.

In 1911 huwde hij Jeanne Van Caillie, de dochter van een vrederechter uit Oostende, die volgens de toenmalige gebruiken uitsluitend opgevoed was voor huwelijk en moederschap. Ze zou hem acht kinderen schenken: Maurice, Frans en Joseph werden geboren in 1912, 1913 en 1914. Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak werd Jeanne met de drie kleintjes naar Engeland gestuurd. De eerste maanden van hun ballingschap waren zeer hard, totdat de situatie opgemerkt werd door de parochianen van de anglicaanse St. Paulskerk in Ramsbottom, Lancashire, en er collectes gehouden werden om huur en voedsel te betalen, totdat ze via Holland contact kon opnemen met België om hun verdere verblijf te financieren. Tijdens de Eerste Wereldoorlog was het nieuwe “Brugge aan Zee” (Zeebrugge) een strategisch belangrijke U-boot haven voor de Duitsers, en er werden regelmatig bommen geworpen op Brugge. Desondanks bleef Joseph er toch doorwerken, als jong chirurg en tijdelijk vrijgezel. Hij deed veel ervaring op door de behandeling van de burgerlijke slachtoffers, terwijl zijn oudere collega's achter het front in veldhospitaal werkten onder leiding van A. Depage ⁽¹³⁾.

⁶ Zie VAN DEN ABEELE, z.d.

⁷ Drie jaren vroeger was de vierenveertigjarige Franse staatsman Léon Gambetta op Oudejaar nog overleden door een acute appendicitis, zonder appendectomie.

⁸ Een bezoek aan de zusters van dit hospitaal inspireerde Florence Nightingale om haar bewonderenswaardige kruistocht te starten.

⁹ Zie Anoniem, 1925

¹⁰ Zie DESBARAX, 1990

¹¹ Zie Anoniem, 1934

¹² Zie HENNEBERT, z.d.

¹³ Voor biografie van Depage Zie VAN HEE, 2002

Het lijden van de Belgische bevolking tijdens de oorlog werd in 1920 internationaal erkend toen Antwerpen als dank de Olympische Spelen mocht organiseren. Ondanks uitputting door oorlog en Spaanse griep behaalden onze nationale atleten 36 medailles, waarvan 14 gouden.

Jeanne komt terug thuis na de oorlog, na een scheiding gedurende meer dan de helft van hun nog jong huwelijksleven, waarna ze bevalt van Paul, Etienne, Marie-Jeanne en Ignace in 1919, 1920, 1922 en 1924 respectievelijk. Het noodlot sloeg toe toen de jongste baby overleed in 1924, en toen haar echtgenoot ernstig ziek werd in 1926 door hepatitis. Hij herstelde moeizaam van de ziekte, welke vermoedelijk veroorzaakt werd door een prikaccident. Toen de geliefde dokter dreigde te overlijden werden duizenden gemobiliseerd voor drie bedevaarten naar Assebroek en voor twee Ommegangen van het Heilig Bloed. Joseph werd berecht in het bijzijn van 25 artsen, bijna het voltallige korps van de regio⁽¹⁴⁾. Ondanks de slechte prognose, welke bevestigd werd door experts van de Leuvense Universiteit, herstelde Joseph dank zij de koppigheid en de vakkunde van zijn assistent Dr. André Goffaerts (Fig. 4)⁽¹⁵⁾. Als dank voor deze onverwachte genezing liet hij later in de Salvatoriekathedraal op zijn kosten een art-deco kapel bouwen met een beeld van St. Theresia van Lisieux^(16,17).

De economie kwam goed op dreef na de oorlog, vooral na de devaluatie van de Belgische Frank. Juist voor de grote depressie doet Dr. Sebrechts in 1929 een boottocht naar Noord-Amerika om een congres bij te wonen over hospitaalbeheer, en om de medische infrastructuur te onderzoeken. Op twee weken tijd kon hij vele centra bezoeken, dank zij een speciale trein en constante begeleiding door gemotoriseerde agenten van de deelnemers aan het Eerste Internationaal Congres van de Hospitalen. Deze studiereis inspireerde hem tot verder moderniseren van infrastructuur en medische zorg in Brugge, ook al vond hij het systeem toch veel te duur: voor een

Fig. 4

Dr. J. Sebrechts (4° van links) met zijn assistenten (1925). Dr. A. Goffaerts is 2° van links.

arbeider bedroeg de ligdagprijs 140% van het dagloon, tegenover 35% in Brugge. Hij was echter het meest onder de indruk van de verregaande tolerantie tussen gelovigen en leken, ten dienste van de patiënt.

Terug thuis kon hij na de beurscrash, gezien hij geen aandelen bezat, het 730 ha groot buitenverblijf “De Lint” kopen in Oud-Turnhout, met heide, moerassen, zandduinen, sparrenbossen en vogelreservaat. Sporadisch kon hij er met zijn gezin van een welverdiende doch steeds te korte rust kon genieten. Liefde voor de natuur kreeg hij mee van zijn vader⁽¹⁸⁾.

Jeanne was zeer fier op haar beroemde echtgenoot, “le grand patron” voor wie de carrière de topprioriteit was, wat weinig tijd overliet voor vrouw of kinderen. Zij zorgde op haar eentje voor al de rest, plichtsbewust en met de moed der wanhoop, gezien ze gehandicapt was door reuma en varices⁽¹⁹⁾.

Naast de meeste Europese landen bezocht Sebrechts in 1936 ook Libanon en Egypte, ter gelegenheid van het Congrès International de Chirurgie. Hij bracht herinneringen mee aan de ontdekking van het graf van Toetanchamon in 1923, die een onuitwisbare indruk nalieten op zijn kinderen.

Maar toen brak de Tweede Wereldoorlog uit. Gedurende de bange meidagen van 1940 bleef hij op post, terwijl alle militaire dokters naar Frankrijk gestuurd waren, voor een nutteloos verblijf tijdens de korte Belgische campagne. Brugge lag juist achter het front, en Dr. Sebrechts zorgde met enkele assistenten voor de opvang van tienduizenden vluchtelingen en voor de vele gekwetste geallieerde én Duitse soldaten. Op één nacht kwamen er eens 1200 gekwetsten toe per trein. Hij mobiliseerde iedereen en zorgde op enkele dagen tijd voor 3200 bedden, terwijl er de klok rond geopereerd werd. Acht ambulances brachten onophoudelijk gewonden door de linies, en wanneer ze niet doorgelaten werden beriep Dr. Sebrechts zich op de

¹⁴ Zie D'YDEWALLE, 2000.

¹⁵ Dr. Goffaerts had later een indrukwekkende praktijk in Aalst, tot hij op achtenveertigjarige leeftijd ongelukkig stierf door een ongeval bij het paardrijden.

¹⁶ Zie D'YDEWALLE, 2000.

¹⁷ Twee jaren later werd zijn jongste dochter Thérèse genoemd naar de recent heilig verklaarde en zeer populaire St. Theresia van Lisieux. De geboorte was een hele verrassing voor haar al vijfenveertigjarige moeder.

¹⁸ Zijn vader schreef een boek met als titel “De rustieke naaldbomen van België”.

¹⁹ Ze leefde in een gouden kooi, en gebruikte in het geheim zijn comfortabel inkomen voor allerlei liefdadige doeleinden. Toch had ze de reputatie een rigide en harde tante te zijn, ook bij het zeer talrijke personeel. Enkele maanden na het overlijden van Joseph had ze een eerste hartinfarct. Gelukkig werd ze daarna tot aan haar dood in 1961 verzorgd door haar jongste dochter, die haar jeugd opofferde naar het voorbeeld van de vorige generaties.

Fig. 5

Koning Leopold III met Dr. Sebrechts op bezoek in de heelkundige dienst tijdens de achttiendaagse campagne.

Koning om de militaire overheid te overtuigen: “*par ordre du Roi!*”⁽²⁰⁾ (Fig. 5). Na de capitulatie zagen de Duitse bevelhebbers dat hun soldaten dezelfde behandeling kregen als de geallieerde troepen, en ze drukten hun dank uit.

In 1945 coördineerde hij de hulpverlening aan de talloze boeren die door de kunstmatig verwekte overstromingen van hun erf verdreven werden, en op het einde van de strijd voerde hij samen met zijn zoon Frans en met zijn eigen wagen de hulpcolleges aan waarmee naar Zeeuws-Vlaanderen gereden werd om de bevolking te voorzien van voedsel en kleding, en om de zieken in veiligheid te brengen. Hij overtrad vele burgerlijke en militaire reglementen en speelde roekeloos met zijn leven, doch bracht uiteindelijk redding te midden van de wanhoop. Koningin Wilhelmina benoemde hem in 1946 tot Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau met de woorden “Ik dank U, Dokter, om al wat U voor mijn volk gedaan heeft”.

Reputatie en karakter van Joseph Sebrechts.

Joseph Sebrechts domineerde de chirurgie in ons land tijdens het interbellum, en zorgde er samen met vele andere eminente chirurgen voor dat de heelkundige ontwikkelingen gelijke tred hielden met de buitenlandse centra. De namen van Antoine Depage, Albert Hustin, Albin Lambotte, Fritz De Beule, Robert Danis en Albert Lacquet zijn een voorbeeld voor de volgende generaties⁽²¹⁾.

Dr. Sebrechts bezat een buitengewone technische vaardigheid, organisatietalent, ethische principes als chirurg, zesde zintuig voor diagnose en grote mensenkennis als voorzitter van vele verenigingen. Daarnaast valt vooral zijn liefde en respect voor elke patiënt op, waarbij hij die zoveel mogelijk stress en pijn wilde besparen. Dit was niet altijd vanzelfsprekend in een tijdperk toen pijn nog

beschouwd werd als inherent aan ziekte, en door de Kerk zelfs aanzien werd als zaligmakend.

Op een rustige, nederige en minzame manier hielp hij dagelijks zijn patiënten, en gaf daarbij aan iedereen de indruk dat hij over alle tijd beschikte voor hem of voor haar. Hij volgde het voorbeeld van Ambroise Paré, aan wie Karel IX op zijn ziekbed vroeg om hem beter te behandelen dan de patiënten van het hospitaal: “Dat is niet mogelijk, Sire, want ik behandel de armen als koningen”. Voor Dr. Sebrechts was er geen onderscheid tussen betalende en niet-betalende patiënten, en voor deze laatste droeg hij vaak zelf de kosten, inbegrepen Vitallium prothesen uit de USA. Hij introduceerde ook de metalen heupplastiek in België. Nadat de stad Brugge in 1924 geweigerd had een ambulancedienst op te richten, deed hij het op eigen kosten, met eigen wagen en chauffeur, en met zijn vrouw als boekhoudster. Na een tweetal jaren nam de stad de dienst over toen die rendabel bleek te zijn. Hij vertelde zijn oudste broer: “Verbeeld U, Louis, dat het gebeurd is dat ze mij een boerin op stro in een kar brachten. Hoe wilt ge dan zo een mens nog redden, als alles dooreen geschokt is?”. Soms betaalden patiënten *in natura*, wat niet altijd een slechte zaak was: in 1939 schonk Constant Permeke, die later een zeer befaamde schilder werd, Dr. Sebrechts een schilderij als dank voor een behandeling, met begeleidende brief, waaruit blijkt dat de chirurg niet de tijd vond om zich te verplaatsen naar het atelier om een werk te kiezen.

Bij zijn intrede in de Académie Royale de Médecine werd hem door chirurgen van “de school van Sebrechts” een passende herinnering gegeven: een bronzen bas-reliëf van de beeldhouwer Octave Rotsaert, met een voorstelling van de Barmhartige Samaritaan, waarbij de hoofdfiguur de gelaatstrekken van de dokter meekreeg. Ik heb ook een glasraam in mijn bezit met een gelijkaardig tafereel.

Hij zorgde zeer snel en op eigen kosten voor radiotherapie bij tumoren. Enkele jaren later ging het hospitaal ook over tot de aankoop van dergelijk toestel. Dit is de reden dat de Provincieraad verkoos om hem te belasten met de organisatie van de kankerbestrijding, hoewel ook de Gentse Universiteit hiervoor kandidaat was⁽²²⁾. Hij wist evenals zijn vrouw dat zijn dagen als chirurg geteld waren: zoals vele andere pioniers had hij een ernstige radiodermitis opgelopen ter hoogte van beide handen door onvoldoende radioprotectie.

Hij stond als uitstekend diplomaat steeds boven elke controverse. Hij werd dan ook op de handen gedragen zowel door het Hof, de francofone

²⁰ Zie LACQUET, 1948, 17.

²¹ Zie voor biografie van deze chirurgen: R. Van Hee & P. Mendes da Costa, 1993.

²² Zie Anoniem, 1925

burgerij, de Vlaamse elite, het gewone volk, de Kerk en vooral ook door zijn collega's, die hem spontaan overlaadden met vele functies. Hij was in 1925 benoemd tot geaggregeerd professor aan de Leuvense Universiteit en hij was ook nationaal ondervoorzitter van het Rode Kruis onder Prins de Mérode. Hij was lid van de Hoge Gezondheidsraad en hij was de stuwende kracht achter het Wit-Gele Kruis en Winterhulp, naast voorzitter van de Koninklijke Academie voor Geneeskunde, van de Franse Vereniging voor Anesthesie, van de Belgische Vereniging voor Chirurgie, van de Provinciale Geneeskundige Commissie van West-Vlaanderen, van de Belgische Vereniging voor Anesthesie, van de Belgische Vereniging voor Gastro-Enterologie, van de Belgische Vereniging voor Gynaecologie en Verloskunde, van het Vlaamse Genootschap voor Heelkunde en Gynaecologie en van de Alumni van de Leuvense Universiteit. Hij was lid van ontelbare andere wetenschappelijke verenigingen en beheerraden, en hij was erelid van de Britse Koninklijke Vereniging voor Geneeskunde, en van de Vereniging voor Chirurgie van Groot-Brittannië en Ierland⁽²³⁾.

Zijn gezag bleef ook tijdens de oorlog onaangetast. Bij de bevrijding in 1945 haalde hij de schoonvader van zijn zoon Etienne, een Brugse brouwer, uit de gevangenis waar hij één nacht opgesloten werd na onterechte beschuldiging van collaboratie. Zelf diende hij natuurlijk ook uit te leggen waarom Duitse chirurgen in Brugge operaties kwamen bijwonen tijdens de bezetting, en waarom hij zo betrokken was bij het Vlaamse Winterhulp.

Dat hij leden van het Hof opereerde was gelukkig niet publiek bekend. In 1941 kreeg hij bezoek van prinses Marie-José, dochter van Albert I en Elisabeth, echtgenote van prins Umberto van Piëmont, de latere kortstondige koning van Italië. Ze werd gezien de oorlogsomstandigheden in volledige anonimiteit in de Brugse Sint-Jozefskliniek opgenomen als "markiezin van San Maurizio". Na de operatie bezorgde Sebrechts haar excellente Cubaanse Havana's, waar ze een buitensporige gebruiker van was. Desondanks bereikte ze toch de gezegende leeftijd van 94 jaren. Enige tijd later opereerde Dr. Sebrechts de Prinses van Réthy, Lilian Baels, tweede echtgenote van Koning Leopold III, met alleen de hulp van zijn assistent Dr. Jules Helleputte, en op uitdrukkelijk verzoek van het Hof in het kasteel van Laken (gezien het huisarrest van de Koning). Hij had haar jongste zus Solange voordien al behandeld in Brugge voor restletsels van poliomyelitis. Toen hij terug thuis kwam zuchtte hij dat zulk avontuur buiten zijn vertrouwde omgeving zeker niet voor herhaling vatbaar was. In september 1942 onderging Prinses Joséphine-Charlotte, de latere Groothertogin van Luxemburg, een dringende appendectomie in de Sint-Jozefskliniek. Daar ze de

anonimiteit zocht tijdens de Duitse bezetting herstelde ze in Sebrechts' private woning, waar hij haar begeleidde bij haar eerste stappen.

Dr. Sebrechts was een overtuigde Vlaming, in een francofoon en francofiel milieu. Hij hielp de Vlaamse ontvoogdingstrijd door het gewicht van zijn persoon, zonder ooit te provoceren, wat toen een zeer delicate oefening was. Zo zorgde hij er voor dat het volksvreemde Belgische Rode Kruis na de Eerste Wereldoorlog stevig verankerd werd in Vlaanderen, en klaar was voor nieuwe uitdagingen. In 1924 stichtte hij mee de Vlaamse Leergangen te Leuven⁽²⁴⁾, waardoor met privé-financiering Nederlandstalig universitair onderwijs aangeboden werd. Nadat hij tot lid verkozen werd van de pas opgerichte Koninklijke Vlaamse Academie voor Geneeskunde gaf hij zijn ontslag in de Académie Royale de Médecine, trouw aan zijn Vlaamse overtuiging⁽²⁵⁾. Het maakte veel indruk dat deze laatste Franstalige Academie hem daarop tot erelid benoemde, waardoor hij als enige Belg lid was van beide academies. Op de dag dat professor Frans Daels gebannen werd uit de Franstalige Belgische Vereniging voor Gynaecologie aarzelde hij geen ogenblik om mee het Vlaams Gynaecologisch Genootschap op te richten en er voorzitter van te worden⁽²⁶⁾. Dat hij echter geen ruitenbreker was bleek toen hij in 1941 bedankte voor de leiding van de nieuw op te richten Nationale Orde van Geneesheren "wegens een te drukke praktijk". Dr. F. Van Hoof die in zijn plaats benoemd werd zal hiervoor in 1947 door de Krijgsraad tot 15 jaar hechtenis veroordeeld worden omdat hij deze benoeming aanvaardde⁽²⁷⁾.

Hij was overtuigd gelovig, doch dit was voor hem iets strikt privé. Sociale zekerheid bestond nog niet, en de liefdadige hulpverlening was wijdverbreid. Terwijl behoeftigen behandeld werden in hospitalen voor een klein forfaitair jaargeld, konden de meer gegoeden terecht in privé-klinieken. De Zusters waren toen nog vooral begaan met de morele en religieuze begeleiding van de behoeftigen in hun hospitaal, dat men om praktische redenen graag dicht bij een kerkhof bouwde. Onder impuls van de dokters werd de klemtoon echter geleidelijk verschoven naar een curatieve behandeling, dank zij de successen van de chirurgie en het stijgen van de levensstandaard. Als Vlaming betreurde hij de samenwerking met de Franse Augustinessen zeker niet daar die meer pragmatisch waren dan de Vlaamse Zwartzusters, vooral bij ingrepen op mannen. Dr. Sebrechts werd

²³ Zie LACQUET, 1948.

²⁴ Zie voetnoot 5.

²⁵ Zie LACQUET, 1948.

²⁶ Zie Anoniem, 1925

²⁷ Zie VAN BEVER, z.d.

bevriend met bisschop Waffelaert, nadat hij diens broer, een generaal, genezen had na zijn terugkeer van het front. Het leek een mirakel toen hij het van de bisschop gedaan kreeg dat de middeleeuwse kloosteruniformen aangepast werden aan de noden van de moderne verpleging.

Heelkundige activiteiten van Joseph Sebrechts.

Naast zijn publicaties gaf hij dagelijks les met woord en daad aan zijn assistenten en aan de vele chirurgen die hem kwamen bezoeken, zodat zijn invloed groter was dan verwacht, ook in het buitenland. Een bezoeker tijdens de woelige twintiger jaren was William J. Mayo, die zo onder de indruk was van de Hallentoren en de beiaard, dat hij besloot tot de bouw van de Mayo Clinic's Plummer Building met de Rochester beiaard op de top ervan, als uiting van het spirituele element in de medische verzorging. Als notariszoon hield Dr. Sebrechts een zeer volledig archief bij van alle patiënten en standaardiseerde hij elke ingreep tot in het kleinste detail, zodat deze ook door de assistenten rustig en snel kon uitgevoerd worden. Na enkele jaren werd de techniek telkens weer getoetst aan de resultaten en eventueel aangepast, waarbij hij zeer goed op de hoogte bleek te zijn van de evoluties in andere centra. Hij opereerde dagelijks, van 's morgens vroeg, alternatief in de Sint-Jozefskliniek en in het Sint-Janshospitaal. In deze laatste instelling verwittigde de portier naar aloude gewoonte met een luide bel de diensten van zijn aankomst⁽²⁸⁾. Hij bezocht 's avonds alle geopereerden. De zondag was er de grote zaaltoer en ging hij vaak nog consulten doen in het ganse land, op vraag van collega's die ten einde raad waren. Zijn trouwe chauffeur Cyriel Pillen bracht hem overal naar toe, en soms aten ze onderweg samen aan dezelfde tafel, wat toen ongezien was.

Zijn “catechismus”, als leidraad gebruikt door de assistenten, begon met de volgende woorden: “Vandaag moet een goede chirurg niet prat gaan op zijn handigheid...hij moet in de allereerste plaats een goede dokter zijn”. Wetenschap, techniek en organisatie kwamen bij hem op de tweede plaats, hoewel hij ze als zeer belangrijk beschouwde.

De patiënten stelden een onbegrensd vertrouwen in hem persoonlijk. Als voorbeeld van psychogene dood haalde Professor Dr. F. Thomas in de cursus Gerechtelijke Geneeskunde te Gent het voorbeeld aan van de patiënt bij wie hechtingen verwijderd dienden te worden, en die absoluut wenste dat Sebrechts dit zelf zou doen. Toen de eerste hechting door de assistent al lachend verwijderd werd deed hij een hartstilstand en overleed.

Zestien van zijn publicaties handelen over de ruggenmergverdooving, en de hypobare gefractioneerde techniek waarvan hij de pionier was in Europa draagt zijn naam⁽²⁹⁾. Hij brak

internationaal door toen hij op het congres van de Franse Vereniging voor Chirurgie in Parijs in 1928 een ongeëvenaarde persoonlijke reeks van 25.000 gevallen van rachi-anesthesie voorstelde, met buitengewone resultaten door de meticulous techniek die nog steeds actueel is. Hij begon ermee in 1910, en paste het progressief toe bij 67% van zijn ingrepen⁽³⁰⁾, om in 1934 een reeks van 40.000 gevallen te bereiken. Hij stelde ook dat de anesthesie beter in gespecialiseerde handen terecht kwam. Ter anekdote: C.H. Mayo was 12 jaar oud toen hij de anesthesie mocht toedienen voor vader W.W. Mayo.

Hij publiceerde negen maal over aneurysma's van de aorta, galstenen, maagzweren, keizersnede, botgreffen en ziekenhuisbeheer, en negen publicaties betreffen tuberculose van long, wervelzuil en nier. Dr. Louis De Winter, befaamd pneumoloog, noemde Dr. Sebrechts “le bras séculier”, verwijzend naar de Inquisitie. Hij trok met een autobus vol genezen patiënten en met meters ribben van de thoracoplasties naar de Brusselse vergadering van de Liga tegen Tuberculose, waar dit een grote indruk maakte⁽³¹⁾. Tijdens de Tweede Wereldoorlog deed Dr. Sebrechts ook met succes de eerste longresectie in België. Slechts enkele maanden na zijn overlijden kwam streptomycine op de markt, en werden de heroïsche thoracoplasties snel obsoleet.

Gezien de vele superlatieven die steeds weer herhaald werden door al wie hem persoonlijk gekend heeft, hebben we intensief gezocht of deze grote man geen gebreken had. Blijkbaar was hij té diplomatisch, en publiceerde niet zoveel als men mocht hopen. Zijn vrouw en kinderen werden verwaarloosd volgens het gebruik van de tijd, toen de “moderne man” nog moest uitgevonden worden! Toch was hij altijd beschikbaar, vriendelijk en bekwaam, in die volgorde, wat hopelijk nog steeds het streefdoel is van elke “goede” dokter.

Eén week na zijn dood werd de Wereld Gezondheids Organisatie opgericht en iets later volgde de Universele Verklaring van de Mensenrechten, en begonnen er nieuwe naoorlogse tijden, in het bijzonder voor de chirurgie die spectaculair zou veranderen.

Referenties

- ¹ Anoniem. Van Vlaamsche koppen: Dr. Sebrechts. *Ons Volk ontwaakt*, 1925: 200-201.
- ² Anoniem. Les constructions de la Commission locale d'Assistance Publique. *La Flandre Maritime*, 24/03/1934.

²⁸ Zie VAN DEN BON, 1947, 457.

²⁹ Zie HUBENS, 1990, 247.

³⁰ Zie DESBARAX, z.d.

³¹ Zie VAN DEN BON, 1974.

- ³ Desbarax P.M. De ontwikkeling van de anesthesie in onze contreien. In "In de voetsporen van Yperman. Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen." Ed. R. Van Hee. Brussel: Gemeentekrediet, 1990: 225-237.
- ⁴ Desbarax P.M. *Joseph Sebrechts & Spinal Anaesthesia in Belgium*. Antwerp: Anaesthesia Museum Verantare.
- ⁵ De Wolf K. *Brugsch Volk*. Brugge : Cayman-Seynave, Cultura, 1942.
- ⁶ d'Ydewalle S. Theresia van Lisieux en Dr. Sebrechts. *Parochieblad Kerk en Leven*, 9/02/2000.
- ⁷ Hennebert P. *La médecine à Lovanium*. www.md.ucl.ac.be/histoire/livre/lovan.pdf.
- ⁸ Hubens A. Vooraanstaande chirurgen gedurende de eerste wereldoorlog en tijdens het interbellum. In "In de voetsporen van Yperman. Heelkunde in Vlaanderen door de eeuwen heen." Ed. R. Van Hee. Brussel: Gemeentekrediet, 1990: 238-250.
- ⁹ Lacquet A. In memoriam Professor Dr. J. Sebrechts. *Jaarboek Kon. Vl. Acad. Geneesk. Belg.*, 1948: 17.
- ¹⁰ Pannier R. Professor Dr. J. Sebrechts werd 100 jaar geleden geboren. *Onze Gazette*. Brugge: OCMW, 1985: 83-85.
- ¹¹ Van Bever J. *Historiek van het AVGV 1922-1942*. www.vgv.be/pdf/historiek22.pdf.
- ¹² Van den Abeele A. online publications. users.skynet.be/sb176943/AndriesVandenAbeele.
- ¹³ Van den Bon A. *Het achthonderd jaar oud Sint-Janshospitaal van de stad Brugge*. Brugge: Commissie van Openbare Onderstand, 1974.
- ¹⁴ Van Hee R., Mendes da Costa P. (Eds.) *Société Royale Belge de Chirurgie. 1893-1993. Koninklijk Genootschap voor Heelkunde*. Wetteren: Universa Press, 1993.²
- ¹⁵ Van Hee R. History of the ISS/SIC. *Antoine Depage, one of the founders of the ISS/SIC*. *World J. Surg*, 2002, **26**: 1195-1201.

Bibliografie van Joseph Sebrechts

- Opération d'Albee, pour mal de Pott (82 cas). *Arch. Prov. Chir.*, 1922.
- Over Maagzweer. *Vl. Geneesk. Tijdschr.*, 1922
- Césarienne Basse (153 cas). *Congr. Gynécol.*, Paris 1924.
- Anévrisme disséquant de l'Aorte. *Arch. Prov. Chir.*, 1925.
- Thoracoplastie et tuberculose évolutive. *Rev. Belge Tuberculose* 6: 246-249, 1926.
- Nieuwe techniek voor de nephrectomie bij Tuberculose. *Vl. Geneesk. Tijdschr.* 9 181-186, 1928.
- La rachianesthésie (25.000 cas). *Congr. Franç. Chir. XXXVII*: 1055-1084, 1928.
- De techniek van de rachianaesthesie. *Vl. Geneesk. Tijdschr.* 37: 749-762, 1929.
- Opération d'Albee pour tuberculose vertébrale (300 cas). *Congr. Franç. Chir.*: 461, 1929.
- Traitement chirurgical de la tuberculose pulmonaire (225 cas). *Congr. Franç. Chir. XXXVIII*: 142-153, 1929.
- Technique de l'apicolyse avec plombage musculaire vascularisé. *Congr. Franç. Chir.*, 1929.
- Ce que j'ai vu dans les hôpitaux américains. *L'assistance Hospitalière* 5: 1929.
- Quelques faits observés au cours de l'anesthésie rachidienne. *Congr. Nat. Sciences*: 1047-1055,

- Bruxelles 1930.
- Note au sujet de la rachianaesthesie. *Bull. Acad. Roy. Méd. Belg. V^o série, X*: 543-638, 1930.
- Modifications de notre technique au sujet de la Rachianaesthésie. *Bull. Acad. Roy. Méd. Belg.*, 1931.
- Anesthésies rachidiennes. *Soc. Int. Chir. IX° Congr.*: 837, Madrid 1932.
- Discussion au sujet de la Rachianesthésie. *Ann. Belg. Chir.*: 292, 1932.
- Le collapsus électif et l'apicolyse avec plombage par muscles munis de leur pédicule vasculaire dans le traitement de la tuberculose pulmonaire. *Arch. Méd.-Chir. de l'Appareil Resp. VII*, 5: 381-502, Paris 1932.
- A propos de la Cholépéritoine. *Brux. Méd.*: 895-927, 1933
- Over rachianaesthesie. *Vl. Gen. Tijdschr.*, 1933.
- La rachianaesthésie. *Ann. Bull. Soc. Roy. Méd. XII*: 175-197, Gand 1933.
- Het chirurgisch standpunt in de galsteentherapie. *Vl. Geneesk. Tijdschr.* 15: 481-490, 1934.
- La rachianaesthésie. *Rev. Belge Sc. Méd. VI n° 4*: 312-334, 1934.
- Quelques facteurs de progrès chirurgical. *Le Scalpel* 30: 1045-1056, 1934.
- Spinal anaesthesia. *Brit. Journ. Anaesth. XII n° 1*: 4-27, 1934.
- Over chirurgische technieken van collapsotherapie. *Vl. Gen. Tijdschr.*, 1935.
- Notre technique de Rachianesthésie dosable à la percaine. *Anesth. Analg. Vol I n° 3*, Paris 1935.
- L'Anesthésie en Urologie. *J. Belge d'Urol.* 3: 7-212, 1937.
- Surgical treatment of Giant Cavities at Bruges. 1938.
- Greffes Osseuses. *Soc. Intern. Chir.*, XI° Congr. Bruxelles, 1938.
- L'anesthésie en Gynécologie et en Obstétrique. *Liège Médical* 33, 1939.
- In Memoriam Dr. E. F. C. Moons. *Jaarboek Kon. Vl. Acad. Gen. Belg. VIII*, 1946.
- Moet de lumbaalanaesthesie nog aangewend worden? *Palfijn VI n° 8*: 314-326, 1947.
- Meningitis after spinal anaesthesia. *Brit. Med. J. VIII*, 1947.

Dankbetuiging

Mijn dank gaat uit naar Mevrouw [Thérèse Sebrechts Marelle](#), jongste dochter van Joseph Sebrechts, voor de vele persoonlijke anekdoten die in dit artikel verwerkt zijn, en naar [Joeri Sebrechts](#), achterkleinzoon van Joseph, voor zijn hulp bij de vertaling van mijn Nederlandse tekst.

E. Sebrechts, M.D.
 Zennelaan 62
 B-1800 Vilvoorde, Belgium
 E-mail: erik.sebrechts@advalvas.be